

Wat ik nog weet

Vosbergerlaan 43 Eelde

van mijn jeugd jaren met het accent op de tijd in de Vosbergen

1939----1952

INHOUD

1	De Vosbergen	3
2	Mevr. Kraus	4
3	Herinneringen aan de Centrumschool	6
4	De Volksstem	9
5	Rondpaarkie	11
6	Bootjevaren en schaatsen	12
7	Vuurwerk en andere spelletjes	13
8	Lemferdinge	14
9	Lappenvoort	16
10	Stukkie	18
11	Van huttenbouwen en eekhoorns	19
12	Verjaardagen	20
13	Stookhut	21
14	Oorlog	22
15	Bevrijding	24
16.1	Canadezen en Zweeds witbrood	27
16.2	Munitie en dakpannen	28
17	Midlaren	28
18	De Pomp	30
19	Kazan	31
20	Winter	31
21	Over ramen en een kartonnen slaapkamertje	33
22	Van kleine dingen en grote mensen die voorbijgingen	33
23	Gesloopt, voorbij, verdwenen	34
24	Schoolfoto 1948	36
25	Drie liedjes over de Vosbergen	37,38,39

Bie t hek hadden ze t hoogste woord

1 De Vosbergen

De foto hierboven is genomen achter ons huisje in de Vosbergen, waar ik woonde van 1938 tot 1961. Mijn ouders Jan en Jantje Dussel woonden er tot 1968. Het huisje behoorde tot het Landgoed Vosbergen dat eigendom was van de heer en mevrouw Kraus. Meneer Kraus heb ik nooit gekend, mevrouw des te beter. Mijn vader (Jan) heeft meneer wel goed gekend. Pap, mijn vader woonde als kind op nummer 42 en ging omstreeks 1918/19 met hem op jacht.

Dat huisje, beter gezegd het keuterboerderijtje werd gepacht van de familie Kraus. Voor één jaar pacht (huur) betaalde pap Dussel ongeveer 150 gulden (70 euro). drie bunder (hektare) weiland en een grote tuin. Elders in de Vosbergen huurde pap ook nog wat kleine stukjes bouwland om er wat aardappels en rogge op te verbouwen. We hadden twee, soms drie melkkoeien, een paar kalveren, een varken, kippen en een geit. O ja en niet te vergeten Kazan, mijn trouwe hond. Vanaf mijn tiende jaar hielp ik mee op de boerderij. Er was altijd veel werk te doen. Overdag ging mijn vader werken op de melkfabriek of verhuurde zich als zichter (koren maaien en oogsten). In zijn 'vrije' tijd werkte hij dan op zijn boerderijtje. Het was altijd werken, eten en slapen. Vakantie bestond niet en als er even niets was te doen dan riep de buurman wel om even op zijn boerderij te helpen. Maar ik heb mijn ouders nooit horen klagen dat het leven zo moeilijk en zwaar was. Dit verhaal **Wat ik nog weet** speelt zich af in en rondom ons boerderijtje. Men noemde dat wel eens het huis van Hol An. Er kwam altijd heel veel visite. In de oorlogsjaren (1940-1945) en daarna had niemand in onze familie een auto. Vele kennissen en familie woonden in de stad Groningen en een bekend 'uitje' was op zondag even op de fiets naar de Vosbergen. De foto laat zien dat er altijd veel bezoek was. Neefjes en

nichtjes waren er ook altijd. De Vosbergen was voor hen natuurlijk een paradijsje. Dat vonden sommige ooms en tantes ook, want ze kregen aardappelen, een stukje vlees , wat eieren mee naar huis.

**Geert Boelman, Jan Dussel,
Sientje Boelman,
Jantje Dussel, Geert Dussel,
Janny en Wim met Hilda, Jetty,
Josje en Zwaan van tan**

Ze dachten, dat mijn ouders alles gratis hadden, dus konden die best wat weggeven.

Dat vonden Jan en Jantje niet leuk, maar ze zeiden er nooit iets van.

2 Mevrouw Kraus

Als kind weet je nog niet precies hoe de wereld in elkaar zit, je leeft in een eigen wereldje. Toen ik voor mijn studie aan de kweekschool in Groningen scripties moest maken, kreeg ik de kans om mij eens te verdiepen in de geschiedenis van Huize Vosbergen en de leefgemeenschap in Eelde Paterswolde. Dat was in 1953/54. In 2001 wilde de stichting "OL EEL" mijn verhalen graag publiceren, maar ik wilde ze eerst nog eens goed lezen om te zien of ze nog voor publicatie geschikt waren. Al lezende komen dan de herinneringen weer boven aan mijn jeugd jaren in en rondom de Vosbergen. Helder op mijn netvlies staat nog het beeld van mevrouw Kraus, zoals zij als statige aristocratische dame haar dagelijkse wandeling door het bos maakte. Zij merkte iedere verandering langs het pad of in het bos op en als het haar niet aanstond wees ze verontwaardigd met haar 'handstok' naar de plek des onheils en even later kwam dan Jan Harms of Wietzes (tuinlieden) om de schade te herstellen. Mijn herinnering aan haar heb ik verwoord in het lied *'Mevrouw Kraus'*.

Veel meer is er natuurlijk te lezen in het boek "Huize Vosbergen" van Jan ten Pas (april 2007) Het verhaal dat ik in mijn scriptie schreef over de sociale verschillen in Eelde en Paterswolde is misschien wel wat te zwart / wit geschreven en menig socioloog zou mij met mijn conclusies om de oren slaan. Toch is het interessant om de vergelijking met toen te maken tegen de achtergrond van de enorme veranderingen die in de dorpen hebben plaats gevonden. Nog hoor ik duidelijk het verwijt dat een leeftijdgenoot van de Zevenhuizerweg mij toeriep: *"Och man wat bist ja eigenwies, wist niks meer tegen mie zeggen?"* Deze uitspraak werd hem ingegeven door het feit dat ik net naar de Mulo in Haren ging.

Doorleren voor een arbeiderszoon was toen nog niet algemeen geaccepteerd. Grote bewondering had ik zelf voor Egbert Talens, de zoon van een straatmaker, die iedere dag op zijn fiets met grote snelheid naar de HBS in Groningen ging. En mevrouw Kraus keek toch wel neer op de arbeiders. De tijden veranderen.

De heer en mevrouw Kraus

Mevrouw Kraus

Met staartpruik en met wit jabot zo liep men in het Rococo.

De dames werden graag gezien in witte crinoline.

Men danste graag een menuet, een afspraak heette tête à tête.

De dames waren zo charmant, de heren zeer galant.

En ook nog lange tijd nadien kreeg je de romantiek te zien

De dames met een hoepelrok en pruiken met een lok.

Men wierp zich toen met hart en ziel nog even op de Jugendstil.

De tijd met het laatste restje saus: de tijd van mevrouw Kraus.

Zij woonde in de villa daar, ik kwam er op de eerste dag van 't jaar.

We kregen chocola en koek tot slot van het bezoek.

Zij droeg een hele grote hoed, begroette ons met kille groet.

Vaak liep zij statig door de laan. Zo zagen wij haar gaan.

Gekleed in 't zwart met lange rok waar ik als kind altijd van schrok.

Zo liep zij door 't "verboden bos" en spiedde er op los.

Zij kende elke boom en struik en was erg zuinig in 't gebruik.

Zij telde elke cent drie keer, was erg streng in de leer.

De huisjes bij de grote borg, waren voor haar een hele grote zorg.

Veranderen?, nee 't gaf geen pas. Het bleef zo als het was.

In mei moest toen de huur betaald, zo was dat in 't contract bepaald.

Mijn moeder bracht 't geld toen gauw naar de villa van mevrouw.

Maar och de som die klopte niet. "Tien cent te weinig zo je ziet".

"Ik ben precies, dat weet je wel. Haal die centen even snel".

Mam vond 10 koperlappen in een kier en zei: "Mevrouw ik heb ze hier".

Toen zei mevrouw heel doodgewoon: "Geef ze nu maar aan je zoon".

Zij was de baas, zij had de macht, die werd geprezen en veracht.

Dat was de goeie ouwe tijd van afstand, haat en strijd.

Maar och kijk nu eens om je heen, we sturen hoge omes heen.

Die dachten ook: "Wij zijn als God". Nu zeggen wij: "Rot op".

***Villa Vosbergen
hier in oude stijl
herbergt nu een
muziekinstrumenten
museum***

3 Herinneringen aan de Centrumschool (1942-1948)

De o.l.s.Centrumschool

Het was oorlog. Van regelmatig schoolgaan was geen sprake. Ik herinner me nog dat wij 's morgens naar school gingen en dat 's middags de kinderen van de Eelderschool onze plaatsen innamen. De Eelderschool diende als kazerne voor de Duitsers. In de pauze smulden we van de sinaasappelen door het Rode Kruis beschikbaar gesteld. Scherp staat nog in mijn herinnering het onderkomen in Café Centraal. Toen hadden de Duitsers ook *onze* school ingepikt. Ik weet dat nog zo goed omdat we tijdens groot alarm allemaal onder de tafeltjes moesten gaan liggen. Of we allemaal toen de ernst ervan inzagen, weet ik niet. Achteraf kun je je afvragen wat voor zin zo'n "schuilkelder" had als er echt een bom in de buurt was gevallen, of dat een aangeschoten vliegtuig van de geallieerden ter plekke was neergestort. Een andere keer - we zaten toen nog in de Centrumschool - stonden we met z'n allen gewoon op het schoolplein te kijken naar een aangeschoten bommenwerper die even later in Eelde neerstortte.(!!) Toch voelden we ons niet angstig, waren niet bang en het schoolteam hield ons aangenaam bezig. Wij zaten op een vrij moderne school. Ondanks het zich moeten behelpen - er waren bijna geen leermiddelen, leesboekjes moest je wel drie keer lezen - leerden we veel. Van de lagere klassen herinner ik mij alleen nog dat ik mijn schippersklaviertje mee mocht nemen om tijdens de verjaardag van juffrouw Wassink wat liedjes te spelen. Meester Biewenga staat ook nog scherp in mijn herinnering. Deze meester was vrij streng en nogal humeurig. Wij wisten altijd zijn gemoedsstemming. Als meester met de pet op op school kwam, dan was het uitkijken, want je had zo een portie strafwerk te pakken. Had hij de hoed op, dan was het prima. Het meeste herinner ik me van meester Noord. Dat is logisch, want ik zat als 11 en 12 jarige bij hem in de klas. Bladerend in "Eeldes jongste eeuw" verbaast het me dat daarin slechts heel oppervlakkig over het onderwijs wordt gesproken. Want je kan gerust zeggen dat -zonder anderen te kort te doen - meester Noord een onderwijsvernieuwer was in hart en nieren. Vaak denk ik terug aan die twee jaren in klas 5 en 6 (de gelukkige jaren na de oorlog). De lagere school telde toen 7 klassen. Vanaf de zesde kon je naar de ambachtsschool, (m)ulo of lagere tuinbouwschool. Een aantal leerlingen bleef echter op school in het z.g.n. zevende leerjaar. De leerplicht was verlengd tot dertien jaar, maar helaas was de lagere school voor sommige leerlingen nog eindbestemming. Doorleren was er voor hen toen nog niet bij. De beste herinneringen heb ik aan de sportlessen op het Actiefterrein, ruim vijf minuten lopen vanaf school. Als het mooi weer was gingen we buiten sporten. De turnhal was alleen voor Actief, de sportvereniging. Een paar jongens die met hun reken- of taalles klaar waren, werden dan door meester vooruit gestuurd om het veld voor bijvoorbeeld korfbal, slagbal of hoogspringen klaar te maken. Heel vaak waren dat Jan Balkema en ik. Wij wisten op het sportveld goed de weg, want ook na schooltijd sportten we daar als actieve leden van Actief. Als dan even later meester met de andere

**1947 Wim,
Marchientje Hartlief
Jan Balkema**

leerlingen kwam aangewandeld, lag het veld "klaar" en konden we gaan sporten. Hoogtepunt was de jaarlijkse sportdag. Je kon dan een diploma behalen. Die schoolatletiekwedstrijden werden door 'Actief' georganiseerd o.l.v. Hendrik Hoven. Achteraf beschouw ik het onderwijs dat wij op de Centrumschool kregen als vrij modern. Er was een goede afwisseling tussen de leervakken (rekenen, taal, geschiedenis enz.), sport en spel. De zelfstandigheid van de leerlingen vond men erg belangrijk. Jaren later, toen ik beroepshalve via cursussen onderwijzers moest leren hoe je kinderen zelfstandig in de klas kon laten werken, was ik steeds verbaasd dat dat voor velen zo'n moeilijke opgave was. In mijn herinnering ging dat "bij ons" daar in Eelde vanzelf. Op zich kon dat ook niet anders, want in één lokaal met twee of drie klassen, moest je als leerling veel zelf doen. (op de foto op blz 37 tel je 32 kinderen in een combinatie klas) De natuurkundelessen werden ook aanschouwelijk gegeven. Het mooiste was als meester opdracht gaf instrumenten uit de kast te halen om te laten zien hoe de wereld natuurkundig in elkaar zit. De geschiedenis kan vreemd verlopen. Lange tijd werd niet zoveel aandacht meer besteed aan die levensechte natuurkunde lessen. De instrumenten verdwenen uit de scholen. In de negentigerjaren (1990 -- 1999) werd er weer veel energie gestoken in de z.g.n. technieklessen op de basisschool.

Een ander fenomeen was de KAART van het METRIEKSTELSEL.

Op alle scholen hadden en hebben kinderen moeite met het metriek stelsel. Ook geen wonder want je moest de meest onzinnige sommen er mee maken:

Je leerde hoe je moest schuiven met komma's van links naar rechts en omgekeerd.

Meester Noord wist je te

leren hoe je dit soort sommen moest maken.

<i>km</i>	<i>kg</i>	<i>kl</i>
-----------	-----------	-----------

Het bleef niet alleen bij het aanleren van

<i>hm</i>	<i>hg</i>	<i>hl</i>
-----------	-----------	-----------

trucjes, maar je kreeg ook inzicht in de

<i>dac</i>	<i>dag</i>	<i>dal</i>
------------	------------	------------

materie. Interessant hulpmiddel daarbij was

<i>m</i>	<i>g</i>	<i>l</i>
----------	----------	----------

de kaart waar al die ingewikkelde dingen

<i>dm</i>	<i>dg</i>	<i>cg</i>
-----------	-----------	-----------

opstonden. Met die

kaart mocht je en kon je dus de sommen best oplossen. Een voor die tijd moderne kijk op het leren leren. We kregen zelfs opdrachten om een stukje grond te meten, dan wist je hoe groot een vierkante meter of are was! Geen wonder dus dat meester Noord na zijn pensionering in 1956 argwanend de

meester Noord

onderwijsvernieuwing volgde. Het uitrekenen van sommen overlaten aan een rekenmachientje of computer? Dat kan niet, *"daar leer je geen rekenen mee"*.

"Het denkwerk moet in je hoofd zitten en niet in een machientje"

Allemaal positieve herinneringen uit **de belangrijkste** schooljaren: de toen nog lagere school. Minder prettige herinneringen heb ik aan het bij herhaling moeten overschrijven van taallessjes. Er werd sowieso al heel veel geschreven: Taal betekende in die tijd het op(over)-schrijven van voorgedrukte lesjes met hier en daar het invullen van een antwoord. Het schrijven was voor mij een ramp. Dat moest gebeuren op zeer slecht oorlogspapier en met een kroontjespen. Ik schreef met hanepoten, maakte veel kladden. Als het niet netjes genoeg was naar de zin van de meester of juf, moest ik het overdoen. Hoe ik ook mijn best deed, met dat surrogaat papier, die kromme kroontjespen en waterige oorlogsinkt lukte het me natuurlijk nooit volgens de toen geldende normen van meesters en juffen behoorlijk werk te leveren. Het zij hen vergeven, want zij wisten niet beter en ik heb er geen trauma aan overgehouden. Wat ik er wel aan overhield is een gepaste zuinigheid en spaarzin, want de lijfspreuk van meester Noord was:

Elke dag een draadje is een hemdsmouw in het jaar"

4 De Volksstem

Er zijn momenten dat ik even in gedachten vol overgave weer sta te zingen tussen echte socialisten, de arbeiders van het eerste uur. Plaats: Ons Dorpshuis, vrijdagavond van 20. uur tot 22 uur. Zo'n herinnering komt boven als bij hoge uitzondering de Vara nog eens een plaat draait van : "De Stem des Volks" met daarop een van de vele socialistische strijdliederen, die bijna dagelijks te horen waren in de vijftiger en zestiger jaren. De Vara begon haar uitzendingen ermee. Tijdens een crematie of begrafenis van zo'n oude rasechte socialist klinkt vast en zeker "Morgenrood". Dat was ook het geval bij mijn ouders. Het gemoed schiet dan even vol. De vijftiger jaren staan weer scherp in de herinnering. "De Volksstem" leeft weer.

Mijn moeder was vanaf de oprichting (47/48?) lid. Zij miste nooit een repetitie. Naast het zingen werd er ook stevig toneel gespeeld, want een feestelijke uitvoering in de winter was regel. Naast het officiële concert werd er ook een toneelstuk opgevoerd. Vaak was er ook nog een spreker van de SDAP (later PvdA) of NVV die aan het begin van de avond aan zijn socialistische kameraden de politieke standpunten uiteen zette.

De Volksstem een dagje uit. Links mam met haar onafscheidelijke vriendin Griet Visser

Maneschijn

Die beginjaren van dat Volksstemverenigingsleven zijn in mijn herinnering een en al rozengeur en maneschijn. We stonden aan het begin van de wederopbouw. Vol energie en zelfvertrouwen werd er gewerkt en na de toen nog zeer lange en zware werkdag van de arbeiders werd er gezongen, toneelgespeeld en niet te vergeten, feestgevierd. Maneschijn was er voor mij letterlijk. Denkend aan de Volksstem zie ik mij met mijn vader (pap Jan Dussel) lopen langs de Vosbergerlaan 's avonds bij lichte maan.

Het is vrijdagavond. Ik heb mijn huiswerk af en om halftien luisteren we eerst naar "Men vraagt en wij Draaien", het populaire verzoekprogramma van de Vara. We verlaten om tien uur ons huisje om mam op te halen van de repetitie. We wachten haar op bij Bertus Schut. Wij horen haar in de verte aankomen als de afscheidsgroet klinkt van haar hartsvriendin Griet (Olthof) Visser. Mam vindt het maar wat prettig om 's avonds zo laat niet alleen door het donkere bos te hoeven fietsen. Gedrieën lopen we terug naar huis. Het geluid van knerpende voetstappen klinkt over het bevroren, maanverlichte bospad. Maar die maneschijn duurde niet zo lang. Al spoedig kwamen de eerste wolken overdrijven. Eelde werd opleidingsplaats voor piloten. In 1954 vestigde zich hier de Rijks Luchtvaart School vanuit Gilze-Rijen. In zeer korte tijd kwamen er ongeveer 1000 'vreemdelingen' bij op een inwonertal van 8000. Dat was even te veel van het goede. De Nieuwe Akkers en Oranjepolder werden volgebouwd. Maar wat hebben die nieuwkomers nu met "De Volksstem" te maken? Niets toch? Dat had je gedacht. Deze nieuwe inwoners waren geen Drenten, het waren hoofdzakelijk Westerlingen. Die wilden ook wel eens wat. In een mum van tijd waren zij lid van de plaatselijke verenigingen. Hoera, nieuwe leden zijn altijd welkom. Tja, maar een goede vereniging

heeft ieder jaar een ledenvergadering, waarop o.a. nieuwe bestuursleden benoemd moeten worden. Alras zaten er ook in het bestuur van de Volksstem bestuursleden uit het Westen. En dat ging de echte Eeldenaren wel allemaal wat te snel. Voor hun gevoel hadden die Westerlingen allemaal een grote bek, wisten alles beter, durfden ook meer en bemoeiden zich met alles. De Eeldenaren werden overdonderd, gingen mopperen en trokken zich tenslotte kwaad terug. Crisis.

5 Rondpaarkie

Nu 65 jaar later lopen Janny en ik even door het Dunerbossie, het bosperceel grenzend aan het landgoed Huis der Duinen. Onbewust zoek ik dan weer naar tRondpaarkie, midden in dit bosje. Het is inderdaad zoeken, want de bospaden zijn verwilderd en veel oude bomen zijn gekapt. Mevrouw Kraus zou dat niet geduld hebben. De bospaden op het hele landgoed werden keurig onderhouden door Jan Harms en Wietzes, de twee vaste arbeiders van mevrouw Kraus. De kanten werden afgestoken en het pad aangeharkt.

Over zo'n keurig bospad kwam je dan bij een open plek in het bos met in het midden een lindeboom. Op die open plek is het gebeurd. Het was zomer 1941. De oorlog was een jaar oud. Ik ging naar de Nutskleuterschool in Ons Dorpshuis. Juf Lunshof was de leidster. Een luxe aangelegenheid voor mij, want er gingen in die tijd nog maar weinig plattelandskinderen naar de kleuterschool en zeker niet tijdens de oorlog. Ik herinner me die tijd nog heel goed. Het meest imponeerde me het matjes- vlechten: stroken gekleurd papier

moest je met een brede naald tussen voorgesneden repen vlechten die waren aangebracht op een gekleurd papier van 15 x 15 centimeter. Gymnastieken deden we in de Turnzaal, ook al zo'n luxe in

die tijd, mede dankzij de invloed van o.a. mevrouw Bähler-Boerma. Maar de grootste indruk maakte het lentefeest. Dat moet een heel spektakel zijn geweest. Als elfjes en feeën togen we naar het bos om daar het lentespel te spelen. Op dat **ronde paarkie** moet ik rondgehuppeld hebben als elfje. Dat paarkie is verdwenen, maar mijn herinnering blijft.

Ons Dorpshuis,

opgericht in 1920 door
mevr. Bähler was een van de
eerste dorpshuizen in Drente.

Er was een leeszaal.
badhuis, kleuterschool en
turnzaal

Douche

Zaterdag middag ging ik naar het bad in Ons Dorpshuis. Voor een kwartje kon je je daar douchen. Niemand in Eelde had toen nog een douche thuis en wij hadden immers niet eens waterleiding. Toen ik 20 jaar was maakte ik zelf een douche op de koestal.

6.Bootje varen en schaatsen

Dijken bouwen, sluizen maken, zeilen, het zit de Nederlanders in het bloed.

De natuur hielp in mijn jeugd een beetje mee om die waterbouwkundige genen verder te ontwikkelen. In de herfst overstroomde altijd het groenland achter ons huisje.

Tijdens veel regen stonden er altijd veel plassen op de weg. Wij voelden ons geroepen die plassen te laten verdwijnen. Er werden geulen

gegraven, zodat het water snel ergens in een sloot kon lopen. In het weiland gingen we bootje varen met zelf gemaakte zeilbootjes bijv. van een klomp. Om het helemaal echt te maken legden we in de toch al overgelopen greppels dijken en sluizen aan. Net echt.

Broer (Vijfschaft, mijn vriend en buurjongen) en ik bouwden achter in onze tuin zelfs een echte dam van takken, zodat we door de tuin binnen door naar Viefschaft konden lopen.

De takken zorgen ervoor dat het water wel door de dam kon stromen. Overal in het land

***De witte molen van Andries
te zien als je achter ons huis stond.
Dit is het Noord Willemskanaal.
Ik zag daar de zeilschepen.***

worden nu noodwatervoorzieningen aangelegd voor als er te veel water uit de lucht valt. In mijn jeugd zorgde heel Lappenvoort voor een natuurlijke boezem. Daardoor stroomde de stad Groningen nooit onder. En...als het in de winter vroom, konden we direct achter het huis op de schaatsen en kilometers ver rijden. Ook schaatsten we op de vijver voor de villa. We vonden lege benzine tanks van spitfires, snelle Engels jachtvliegtuigen. Van die aluminium tanks maakte we kano's en varen maar.

7 Vuurwerk en andere spelletjes

De bevrijding van de stad Groningen in 1672 wordt op 28 augustus gevierd. Om 22 uur wordt het feest afgesloten met een groot vuurwerk. Om dat vuurwerk te zien hoefden we niet naar de stad, maar we liepen gewoon een stukje de polder Lappenvoort in en dan zag je het gespetter. Als de wind Noordnoordoost was, kon je zelfs de knallen horen. Maar voordat we dat Groningsvuurwerk zagen, maakten we zelf al vuurwerk. Toen we op 13 april 1945 bevrijd waren, vonden Broer en ik overal in het bos munitie van de Duitsers. Er lagen zomaar 5 grote kartonnen hulzen met kruit in een sloot.

Broer Vietschaft en Wim

Dat kruit werd gebruikt voor oefeningen (losse flodders zeiden we). Ook vonden we lichtkogels die werden afgeschoten als er gevaar dreigde of om de vliegtuigen van de geallieerden te misleiden. Wij vonden dat prachtig 'speelgoed'. We maakten van het kruit - dat net leek op vermicelli - een lont, die uitkwam bij zo'n lichtkogel. Wij kropen achter de wal en ja hoorsssssssssssssssssssssssssssst een knal en daar ging de kogel de lucht in. Later kregen we in de gaten dat het levensgevaarlijk was waar we mee bezig waren. Het kruit haalden we uit de gevonden patronen. Die hadden zomaar uitelkaar kunnen knallen en ons ergens in het lichaam raken. Zo verloor Roel Moes uit het dorp een van zijn ogen. Wij waren 9 en 11 jaar.

Darts is nu een populaire sport. Maar in april 1945 speelden wij het al. Het spel werd meegenomen door de Canadese soldaten die een tijdlang rondom het vliegveld bivakkeerden. Wij kregen veel van ze, maar vonden ook van alles. Zo kregen we pijltjes om te darten. Dom waren we ook, want in plaats van die pijlen op het scorebord of op een oude deur te richten, gooide Broer er eentje recht omhoog en die pijl koos mijn rechter arm uit als scorebord. Hij stond er rechtop in. AU. Ik heb hem er snel uit getrokken, had enkele dagen een wat stramme arm, maar verder gebeurde er niets.

Geluk bij een ongeluk

8 Lemferdinge.

Het landgoed Lemferdinge grenst aan het landgoed de Duinen en Vosbergen. Tot mijn 12 de jaar kwam ik daar niet zo vaak. Het was verboden en er woonden in het Huis de Duinen voor mijn gevoel rare mensen: de familie Gilhuis. Bovendien werd er in de oorlog gefluisterd dat er onderduikers zaten. Als kind snapte je toen nog niet alles, maar het was geheimzinnig en griezelig. Toen ik samen met pap 's avonds mam ophaalde van haar vriendin Griet Visser, kwamen we

Landgoed Lemferdinge

onderweg een donkere figuur tegen die schielings achter de bosjes verdween. Later hoorde ik dat mijn vader dacht dat dit de onderduiker was die even een luchtje ging scheppen. Het verhaal van die onderduiker is wel waar, want hij is in de oorlog ontdekt. Hij zat verscholen bij de familie Meyer, de grootouders van oom Geert Kemkers. De onderduiker (jood) en oom Geert zijn oma werden naar Westerbork getransporteerd en zijn nooit teruggekomen.

Mevrouw Bähler

In huize Lemferdinge woonde mevrouw Bähler. Zij was de vrouw van een dominee en heeft veel goede dingen gedaan voor Eelde / Paterswolde. In 1923 stichtte zij *Ons Dorpshuis*. Thuis had zij een grote bibliotheek. Toen ik daar voor het eerst kwam in 1948, keek ik mijn ogen uit. Je kon daar heel veel leren. Iedere zondagochtend kwam ik daar voor het natuurclubje van meneer Betten, een onderwijzer uit Groningen. We ontdekten van alles: ijsvogeltjes, bijzondere planten, maakten nestkastjes.

Mevrouw Bähler in haar mooie bibliotheek

Op dit oude Landgoed was natuurlijk heel veel te zien. Ook trokken we richting Norg. Daar vonden we de laatste orchideeën. (zie foto) Als oudste van het clubje leerde ik de nieuwelingen determineren. Meneer Betten vond dat ik wel aanleg had voor onderwijzer. En zo is het gekomen dat ik na de mulo naar de kweekschool in Groningen ging.

De laatste orchideeën op Dunnerboerveld bij Donderen

meneer Betten, Wim Oudgenoeg, Jan Balkema, Wim Dussel, Roelie Dussel

De jonge "meester Dussel geeft determineerles

Na het overlijden van mevr. Bähler werd het huis bewoond door Jo van Hoboken en Ton Zonneveld. Via het natuurclubje kwam ik in aanraking met Jo en Ton. Die gaven daar toen bamboefluitcursussen. En zo kwam ik via Lemferdinge in aanraking met het Nederlansche Pijpers Gilde. (1958). De familie Dekker was er toen huisbewaarder.

9 Lappenvoort

Lappenvoort is de polder aan de oostkant van de Vosbergen. Door die polder stroomt de oude AA. Wij zeiden *t Oldoa* en een eindje verder stroomt het Noord Willemskanaal. Aan de andere kant van dat kanaal is de Glimmermade. Dat Lappenvoort was het speelterrein van mijn vijfde tot ongeveer mijn vijftiende jaar.

Er gebeurde heel veel. Over de natuur daar heb ik het liedje "Lappenvoort" beschreven. In het voorjaar ging ik er met pap eieren zoeken. Pap was een expert op dat gebied. Hij woonde als kind in het boerderijtje naast het onze en struonde altijd door bos en veld. Hij kende de natuur als zijn broekzak. Daarin zaten trouwens altijd twee kastanjes voor zijn ischiasbeen.

We gingen vissen in Schipsloot, polsstokverspringen over de sloten en achter in het "bossie" een geheime hut bouwen.

Je zou denken dat zo'n plekje in de Vosbergen ver in het bos een eenzame plek was. Dan heb je het goed mis. Ja, als je er nu komt is er niets meer te beleven. Het land is zo dood als een pier, er zijn geen beesten en bloemen meer. Geen boer die er nog zijn koeien weidt. Dat was in mijn jeugd

***Hooi opladen in het Oosterland met de twee witte paarden van Hilbrandts
Pap Dussel staat op de wagen. Links de zelfde paarden op de Helmerdijk in 1930***

De boeren van Eelde waren op een paar na keuterboeren

Dat wil zeggen dat zij overal kleine stukjes grond in bezit hadden of pachtten (huurden).

Ze verbouwden rogge, aardappels, haver en bieten; hadden een paar koeien (een boer met twaalf koeien was al een dikke boer)

De verbouwde vruchten werden in de winter aan het vee opgevoerd. De melk ging in melkbussen naar de melkfabriek. Zij hadden een gemengd bedrijf.

Die boeren hadden ieder wat stukjes grasland in Lappenvoort. 's Morgens om 5 uur kwamen ze langs ons huis om de koeien te melken en 's avonds kwamen ze nog eens voor het melken.

In juni werd het nog drukker, want dan konden de natste stukken grasland (hooiland) gehooïd worden. Zo kwam de een na de ander het gras maaien. Daarna moest het gras drogen en worden gekeerd. Dit werk gebeurde tot ongeveer 1950 nog heel veel met de hand (met de rief).

Het hooi (droge gras) werd op dikke rillen (in t zwet) geharkt en in oppers gezet

Na een paar dagen droog weer kwam de boer met zijn wagens om het op te halen.

Je kan je bijna niet meer indenken hoeveel werk dat was, omdat nu alles met grote machines gebeurt en de boeren vaak één groot stuk land hebben. De boeren waarover ik het nu heb, moesten wel naar vijf andere stukjes land om te hooien en te melken. Als de koeien het gras af hadden gegraasd

werden ze verweid naar een ander stuk land. De boeren die langs ons huis naar Lappenvoort gingen waren: Heik Bekkering, Arend Nijdam, Ap Bos, bewoners van t Waarkhoes , Arend Vijfschaft en

Berend Dussel. Toen ik ongeveer 5 jaar was kwamen sommige boeren nog met de hondenkar met een paar melkbussen er op. Later kwamen de dochters van Arend Nijdam, Lammie en Iemie met een

tweewielig wagentje met een paard ervoor. Je snapt het al, het kleine huisje in de Vosbergen hoefde zich niet te vervelen en de muren trilden als er weer eens een boer met een dikke vracht hooi langs

ging. Zo'n vracht hooi raakte vaak de takken van de dikke eikenbomen op het laantje en dan viel er

wat hooi van de wagen en het bleef aan

de takken hangen. Geen probleem. Ik

was dan ook boer, harkte dat afgevallen

hooi bij elkaar en haalde dat met Kazan,

een sterke lieve hond (kruising tussen

herder en boxer) en mijn wipkar op. Die

wipkar kreeg ik op mijn verjaardag, een

echte minikar gemaakt door Albert

Boertie. Achter het huisje maakte ik dan

een mini hooibult. Er was dus in de

zomer bijna dag en nacht vertier. Er was

altijd wat te beleven. De boeren hadden

Eerappelkrabben op Langkaamp Links mam Dussel, met Riekie, Sieger, Marie Vijfschaft, Appie Zuiderveld, Lucas Kregel

het wel druk, maar hadden ook tijd voor een praatje. Hard werken o.k., maar ook even rusten op zijn tijd. Aardappelkrabben vond ik best leuk. Na school of als ik vrij was ging ik naar de "eerappelkrabbers". Ik maakte wel eens een vuurtje en pofte daarin de aardappels: mmmm lekker.

Als ik dit schrijf in februari 2006 zijn Natuurmonumenten, het Waterschap en het waterleidingbedrijf WAPROG druk bezig om de oude natuursituatie in Lappenvoort weer terug te halen. Een groot deel van de polder wordt weer onder water gezet, zodat hopelijk de kievit, tureluurs, snippen, de dotterbloem enz. weer terug komen. Er zullen ongetwijfeld ook "wilde koeien" gaan grazen, maar het leven van de jaren vijftig komt nooit weer.

10 Stukkie

"Ik goa eem noar 't stukkie", zei pap. Rondom het boerderijtje lagen verschillende stukjes land van 20 tot 50 are. De Drenten gaven aan die stukjes land namen, dan wist je precies welk stukje land werd bedoeld. Zo had je : stukkie, langkaamp, rondkampie, de toen. Die stukjes land lagen dus heel erg versnipperd en soms ver weg van de boerderij. Het stuk land was al erg klein, en rondom stonden ook nog bomen die met hun wortels veel mest en water uit de grond haalden en zonneshijn belemmerden. Zo'n stukje land te bewerken was dus heel veel werk en leverde naar verhouding weinig op. Er werd heel wat afgekeuterd. Mijn vader (pap) was dus een echte keuterboer met een paar koeien, een varken, wat kippen en in de oorlog een sik.

De boerderij was meer zijn hobby, want hij werkte bij andere boeren en later op de melkfabriek. Je snapt dat hij en mam dag en nacht aan het werk waren om alles voor elkaar te krijgen. Efficiënt boeren was er niet bij. Of toch wel? Want duur gereedschap had je nog niet nodig. Je deed je hele leven met een kruiwagen, hooihark (rief), melkbussen en emmers. Voor het wat zwaardere werk leende hij paard, wagen en ploeg van buurman Vijfschaft. In ruil daarvoor hielpen pap en mam Vijfschaft dan weer met hooien, aardappelrooien en kalftrekken. (kalven van een koe)

Hannekemaaiers

Op een keer (1951) eind juni (hooimaand) moest het gras van het stukkie gemaaid worden. Het stukkie lag schuin achter het boerderijtje. Dat maaien deden de boeren toen al met een grasmaaimachine met een paard ervoor. Maar ik vertelde al dat die stukjes land erg klein waren en dat het moeilijk was om je daar met paard en machine goed te bewegen. Pap sprak er over met Oarend (Vijfschaft) die net even langs kwam en dan altijd op zijn knieën ging zitten voor een praatje. Ineens zegt Oarend: "Ik heb wel zin om t stukkie met de zeis te maaien." "Joa ik ook wel " zei pap en warempel de volgende dag gingen ze als twee hannekemaaiers met de zeisen op de rug naar het land en aan de slag. 's Middags was 't stukkie (een mat land, 25 are) geveld.

Een afbeelding uit het boekje Hannekemaaiers en Kiepkerels

Later maaide pap gras met de maaimachine getrokken door de schimmel van Oarend Vijschaft. Als het gras net gemaaid was, rook het heerlijk en sprongen er veel dieren (kikkers, vogels, insecten) uit het gras. Een keer- ik zie het nog voor me - daalde een ooievaar vlak bij ons neer om de voor hem lekkere kikkers te vangen.

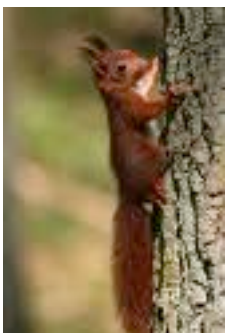
11 Van hutten bouwen en eekhoorns

Toen ik ongeveer 10 jaar was (1946) kwamen op woensdagmiddag en zaterdags of na schooltijd altijd wel vriendjes om te spelen. Het mooiste was het bouwen van een geheime hut in het bosje achter in het weiland. We sleepten allerlei afvalplaten en takken bij elkaar om die hut te bouwen. Veel afval was er direct na de oorlog nog niet. Die platen en oude vloerkleden werden afgedekt met bladeren. De hut was dan onzichtbaar. We waren daarin natuurlijk veilig voor de "vijand". Dat waren eigenlijk de jongens van de Eelderschool.

's Woensdagmiddags werd er wel eens een veldslag gedaan. Wij wonnen natuurlijk altijd. We zochten ook eieren. Vogels waren er toen

nog genoeg. Ook zaten er veel eekhoorns vlak bij ons huis. Op een zaterdag zagen Broer (Vijschaft) en ik een nest in een van de sparren naast ons huis.

We dachten dat het een oud eksternest was, want het had een dak. Broer klom in de spar, maar toen hij bij het nest kwam en zijn hand er in stak gilte hij van schrik en rolde over de takken naar beneden. Gelukkig kwam hij goed terecht. Wat was er gebeurd? Het was een eekhoornnest met jonkies. Die

schrokken van de hand van Broer, beten hem in de vingers en sprongen het nest uit.
Wel 5 jonge eekhoorns liepen al zoekend en verward over de grond. We probeerden ze nog te pakken, maar even later waren ze alle vijf verdwenen.
Nooit steek ik mijn hand in een nest hoog in een boom.

12 Verjaardagen

Verjaardagen werden vroeger niet zo uitgebreid
Trakteren op school kan ik me niet herinneren.
Wel weet ik dat opa Kiers en opoe op de fiets van
als een van ons jarig was. In augustus van 1947
mam en ik aan het hooien in *t Stukkie*. We hadden
want het gras was bijna droog (hooi) en we wilden
avond bij huis in de bult hebben. Er was onweer
Daarna is het meestal een aantal dagen

Opoe Jobkien en opa Max Kiers

hooi wordt dan weer vies en is slecht voor de koeien.

Druk, druk dus en ineens roept mam: "*Kiek ais wel doar*

aankommen". Dat waren **opoe en opa Kiers van de Punt**. "Wat doun jullie hier nou?" roept mam."

Wil je ons mithelpen?" "Nee man, wie kommen op de joardag van Jan", wordt er geroepen. We waren stomverbaasd. Ja even nadenken. Het was 7 augustus, de verjaardag van mijn vader. We harkten nog snel wat hooi bij elkaar en toen zijn we naar huis gegaan om de verjaardag te vieren.

Erg druk. Druk, druk, druk.

Werken, eten, werken, eten, slapen, eten, werken, werken, eten, slapen, eten, werken

Speurtocht?

Veel later gebeurde er iets dramatisch . Dat was op mijn eigen verjaardag. Ik werkte toen al in Roderwolde. Het was 19 juli 1959. Alle kinderen van mijn klas (3 en 4) uit Roderwolde had ik uitgenodigd om mijn verjaardag te vieren. Ze waren er allemaal. Ik had de dag daarvoor een speurspooktocht uitgezet in het bos. Overal had ik bordjes met aanwijzingen in het bos geplaatst. Toen we met de speurtocht wilden starten, waren alle bordjes verdwenen. Ik was heel kwaad en de kinderen waren verdrietig. Toen stond daar ineens Turksma, de boswachter. Hij grijnsde en zei dat hij de bordjes had weg ggehaald. Die speurtocht mocht volgens hem niet. We waren die kerel bijna met zijn allen aangevlogen. Het bos was zo'n beetje van ons en daar moest je afblijven.

*De foto laat zien dat we altijd in ons ons bos bezig waren.
We deden er alleen maar goede dingen en We vernielden niks*

!3 Stookhut

Oorspronkelijk was zo'n huisje bedoeld om er de aardappelen voor de varkens in een grote stoempot te koken. In huis was vuur natuurlijk veel te gevaarlijk. Maar toen het koken van het varkensvoer niet meer zo nodig was, omdat het veevoer door bijvoorbeeld de melkfabriek werd geleverd, ging men zomers in de stookhut wonen. Dat was heel handig, want dan werd de huiskamer niet vuil. Het leven bestond in de dagen toch

alleen maar uit slapen, werken en eten en dan was je met het

eten in de stookhut snel klaar. Tot ongeveer 1950 werd er in de stookhut alleen op petroleumstellen gekookt. Een pan met eten stond dan een hele ochtend te pruttelen. Na 1950 kregen wij butagas, zoals je dat nu ook hebt als je kampeert. Dat was natuurlijk weer een hele verbetering. Toch stond in onze hut een kookkachel die het hutje goed warm kon houden. Er zat ook een oven in, zodat je er brood of een cake in kon bakken. De stookhut (3 X 2.5 meter) vond ik wel een beetje kaal. Ik timmerde tegen de kale pannen schrootjes, maakte een aanrecht en plaatste er de pomp. Zelfs haalde ik met een bovengrondse kabel stroom van de deel. Het was een 'lux' vakantiehuisje. In het voorjaar zo omstreeks de verjaardag van mijn moeder –15 april - werd de hut weer ingericht. De kachel van de huiskamer ging dan naar de zolder. Als het Zuidlaardermarkt was – de derde dinsdag

Vosbergerlaan 43

van oktober – werd die kachel weer in de huiskamer gezet. Deze (klomp)kachel werd gestookt met houten turf. Later waren er ook kolen.

De foto hiernaast is gemaakt door Steenmeyer in Groningen. Pap en mam waren er trots op, want de foto stond een tijdlang in de etalage van de fotograaf!

1939?

14 Oorlog (mei 1940 - april 1945)

Ik was in mei 1940 bijna 4 jaar. Vaag herinner ik me dat pap met Oarend Viefschaft (Arend Vijfschaft) stond te praten in onze tuin. Ik denk dat zij toen zeiden dat de oorlog was begonnen. Ik had een beetje een angstig gevoel, maar wist niet wat er nu precies aan de hand was. Behalve dat het af en toe wel angstig was, heb ik de oorlog niet als erg ervaren. Spanning en angst was er natuurlijk wel bij mijn ouders. Pap werkte toen nog bij Rouln Roel Hilbrandts. Dat was zo'n beetje de dikste (rijkste) boer van Eelde. Jammergenoeg was deze boer lid geworden van de NSB, de partij die voor de Duitsers was. Hij werd zelfs boerenleider. Maar een geluk bij een ongeluk: Pap werd door de Duitsers opgeroepen om voor ze te gaan werken, misschien wel in Duitsland in een munitiefabriek. Maar Hilbrandts was voor de Duitsers geen beste, want hij kreeg het voo relkaar dat pap niet naar Duitsland hoefde. Later is Hilbrandts door de Duitsers ontslagen, omdat hij te goed voor de Nederlanders was. In de oorlog gebeurde het nogal eens dat er 's avonds "vreemd volk" bij het boerderijtje kwam. Dat was heel geheimzinnig, want achteraf werd mij duidelijk dat dat mensen waren – onderduikers – die op de vlucht waren en bij ons een nacht wilden slapen. Dat was wel gevaarlijk, want wie waren die vreemde mensen? Vijanden of vrienden van de Duitsers?

Er kwamen vaak Duitse soldaten - meestal Oostenrijkers, die met tegenzin moesten vechten - met pap een praatje maken, vaak **achter het huis**.

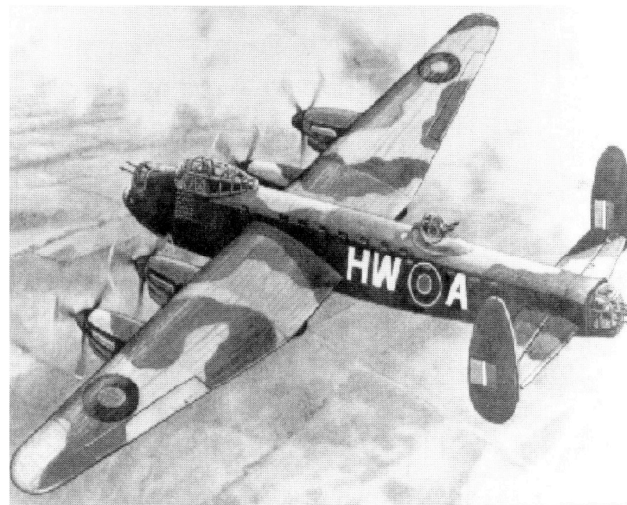
Zij wilden zo snel mogelijk vrede en vlug naar huis. Erg griezelijk was het als de Duitsers 's nachts rondom ons huis een oefening hielden.

De volgende dag vond ik dan honderden patronen en nog veel meer patroonhulzen.

Tja, ik had in die tijd speelgoed genoeg, maar het was natuurlijk wel gevaarlijk.

Als kereltje van 7 jaar wandelde ik wel eens naar de burenen. De boerderij van Vijfschaft lag al in een door de Duitsers afgesloten gebied. De hele Vosbergen was oorlogsgebied met geheime opslagplaatsen van bommen en granaten!! Een wonder dat we nog leven! Toen ik eens bijna bij Vijfschaft was, hield een Duitse soldaat die de wacht had me tegen. Hij was heel aardig en bracht me weer naar huis. Tussen de wallen had pap een schuilkelder gebouwd. 's Nachts was er vaak luchtalarm en dan moesten we uit bed en in die schuilkelder. De lucht was dan vol met bommenwerpers die naar Duitsland vlogen om daar steden en fabrieken te bombarderen. Soms kwam het Duitse afweergeschut in stelling om te proberen laagvliegers uit de lucht te schieten. Ik denk dat ik tijdens zo'n verblijf in de schuilkelder meer droomde dan in de gaten had wat er nu precies allemaal gebeurde.

Misschien had ik wel een nachtmerrie toen ik de dikke keien die de afscherming van fietspad en rijweg vormden, aanzag voor grote geheimzinnige bewegende pilaren. Echt spannend werd het als de geallieerden met jachtvliegtuigen (spitfires) een aanval ondernamen op het rangeerterrein van de spoorwegen in Onnen, ongeveer 5 km hemelsbreed van ons vandaan. Het luchtalarm loeide, vliegtuigen doken schuin naar beneden, het Duitse afweergeschut knalde. Boven dat rangeerterrein in Onnen heb ik nooit een vliegtuig zien neerknallen.

Dat was wel het geval op een ochtend in 1943 toen we net pauze hadden van mijn lagere school. Boven Eelde hing een zwaar beschadigd vliegtuig dat even later op een boerderij neerviel. Op de foto zie je zo'n **Lancvater bommenwerper**. 's Nachts trilde de lucht van het geluid van die bommenwerpers op weg naar Duitsland om daar de steden te bombarderen.

Die dingen gebeurden en ons leventje ging gewoon door. Ik liep naar school, pap en mam deden hun werk en dat was dat. Toch keken we reikhalzend uit naar de bevrijding.

Die was in aantocht april 1945. Ik was toen bijna 9 jaar. Pap en mam zagen die bevrijding met vertrouwen tegemoet. Ze zeiden tegen opoe en opa van de Punt:

" Jullie wonen aan de hoofdweg. Als de bevrijders komen, kan het wel eens heel gevaarlijk worden. Kom dan maar gauw bij ons in het het bos, want hier is het veilig"

15 Bevrijding

..... want hier is het veilig". Dat zeiden ze. De Canadezen, want die hebben ons bevrijd, waren al in Assen op vrijdag 13 april 1945. Het zou een bijzondere dag worden. De Duitsers wisten natuurlijk dat de vijand hun op de hielen zat en begonnen het vliegveld onklaar te maken, zodat er geen vliegtuigen konden landen. Op de Hoofdweg hadden ze dikke betonnen vaten met zand neergezet zodat – dachten ze – de tanks van de geallieerden er niet langs konden. Dat was de eerste misrekening, want de tanks schoven die betonnen dammen als luciferdoosjes van de weg en op het vliegveld hoefden geen vliegtuigen te landen. Om 9 uur kregen we merkwaardige gasten: De familie Kok-Wietzes. Lu Kok en Aaltje Wietzes wilden die ochtend trouwen, maar dat kon natuurlijk niet doorgaan. Ze zijn weer weggegaan, maar waarom ze zomaar bij ons kwamen, weet ik niet: Omdat het er veilig was?¹ Om 10 uur kwam onze buurman Berend Dussel helemaal overstuur aangehold en zei: " De Duitsers gaan zo meteen de munitiebunkers– alles binnen 100 meter afstand-opblazen".

Snel haalden pap en Berend Dussel de koeien uit de boerderij van Berend Dussel en lieten ze in het weiland van Heik Bekkering lopen. Onze 4 koeien bleven op stal staan, misschien wel omdat ons huisje wat verder van de bunkers stond. Mam zou zondag haar verjaardag vieren en had alvast wat gebakjes klaargemaakt: beschuitjes met aardbeien en slagroom, weet ik veel. Dat stond allemaal op tafel in de stookhut.

Toen ineens om 11 uur kwam er een geweldige knal met veel luchtdruk. Alle dakpannen vlogen van ons boerderijtje. Ik zag tot grote schrik en spijt dat ineens de gebakjes pikzwart waren geworden. Ik hoorde pap schreeuwen: "WEG! WEG!", want opnieuw kwam er een knal en hele boomstammen vlogen als raketten door de lucht. Halverwege het weiland – want we vluchtten de polder Lappenvoort in – kwam er weer een knal en als je je niet aan het gras vasthield vloog je door de lucht. Vlak naast mij schoot een boomstam rechtop in het gras. Tussen de knallen door renden we verder de polder in achter het dijke van Schipsloot. We dachten dat het hele bos in brand stond en dat er van ons huisje niets zou overblijven. Toen werd het stil en daarna kwam er een klein tweemotorig verkenningsvliegtuigje over vliegen. Wij weer bang natuurlijk: wilde die ons beschieten terwijl we daar zo open en bloot in de polder lagen? Daarna was het weer rustig en we durfden weer

¹ Dat verhaal over hun trouwdag is een hele belevenis geweest. Tante Lammie Kok en opoe Kok waren 'smorgens ook al in de Vosbergen en moesten halsoverkop weer terug naar de Luchtenburgerweg en moesten vaak bij mensen schuilen voor het schieten en dekking in het open veld zoeken. In hun trouwboekje staat als datum 13 april 1945, terwijl ze een dag later zijn getrouwd, dit is nooit aangepast en hun trouwboekje ging als trofee mee op een Canadese jeep.

richting huis te lopen.
Opeens hoorden we
gejuich: "*Hoera, Hoera!*"
Geratel van tanks was
duidelijk te horen.
We begrepen, dat de
bevrijders langs het
vliegveld naar Eelde, het
dorp reden.

Deze babytanks herinner ik me nog heel goed

***In de verte hoorden we de tanks over de Hoofdweg rollen
Er werd luid "hoera" geroepen***

Durfden wij weer terug? Ik denk dat we om 4 uur (16.00 uur) weer bij ons huisje waren. Alles was schots en scheef, maar niet stuk, behalve het dak en de ramen en.....

de koeien lagen rustig te herkauwen op stal.

Verschrikt kwamen ook Roufie en Berend Dussel met hun kinderen Jantje en Marchien eraan. Zij waren ook de polder ingevlucht. *"Hoe zou het bij Vijfschaft zijn?"*, vroegen we ons af.

We liepen er naar toe. Oarend, Merie, Broer en Riekie waren ook nog niet van de schrik bekomen en het groepje onthutste burens stond met elkaar te praten. Hoezo VEILIG???

Ineens vanaf de andere kant richting Oosterbroek kwamen twee Duitsers aangelopen. Eén ervan was de commandant van het vliegveld. Ze waren op de vlucht. Die twee waren stomdronken en zwaaiden met hun stenguns gevaarlijk richting onze vaders: *"Es ist vorbei, ich mache ihnen kaput"* lalde de commandant. Opeens was daar ook zomaar de NSB burgemeester van Eelde. Gelukkig was de burgemeester nuchter en kalmeerde de commandant en kreeg hem zover dat ze verder liepen.

We kregen zelfs nog een goede raad: *"Als er weer geschoten wordt, neem dan een wit laken en zwaai daarmee"*. Lijkbleek lieten ze ons achter. Ineens werd er weer geschoten vanaf ons huis naar de boerderij van Vijfschaft. Wij vluchtten met een wit laken achter het huis in een lege aardappelkuil.

Er gierde laag iets over ons heen: kogels, granaatscherven????? Toen werd het weer stil en hoorden we weer het gejuich in het dorp. Maar wij waren nog steeds niet bevrijd. Een man op een fiets kwam vanaf het vliegveld en vertelde dat Eelde bevrijd was. Hij reed snel terug en beloofde te vertellen dat er in de Vosbergen nog Duitsers zaten. Misschien nog geen 10 minuten later kwam er vanaf

Oosterbroek een zwaar geronk. Het was een Canadees op een Harley. Hij stapt af, zwaaide met een revolver, groette ons en wees op de villa van mevr. Kraus. Ja hoe zou het met haar zijn? Die Canadees probeerde er achter te komen of er nog Duitsers in de villa zaten. Die had barstens vol kunnen zitten. Wisten wij veel. Tot onze verbazing sprong hij over het heggetje en rende op de villa af: Gelukkig geen Duitsers meer. We waren bevrijd.

Om zes uur liepen we voorzichtig naar ons huis, doch schrokken ons bijna dood. Het leek of er allemaal Duitse soldaten schuin tegen de dikke aarden wal lagen met hun geweren nog in de aanslag. Nader bekeken waren het alleen de geweren en de uitrusting van de Duitsers. Dit was het restant van een Duitse patrouille die in de val was gelopen.

Het geschut dat we gehoord hadden, was van een tank. De

Duitsers hadden zich overgegeven met achterlating van al hun spullen. In de voorgevel van ons huis

***Hier woonde de familie Vijfschaft
(Oarend, Marie, Rikie en Broer)***

***Hier beleefden we de laatste bange
uren van de oorlog***

Dit is een schilderij van Roel Harms

Dit is die stoeren Canadees op zijn Harley Davidson, die zomaar over de heg sprong om te zien of er nog Duitsers in de villa zaten. Droom of werkelijkheid?

kon je zien dat er vanaf die tank geschoten was. De kogelgaten zaten in de muur.

Voor mij werd de wereld toen een PARADIJS.

Het mooiste was een skodabestelauto vol met chocolade, Niet te geloven. Ineens was daar mijn oom Geert Dussel met een zak haver voor op zijn fiets, Allemaal spullen van de Duitse voorraad op het vliegveld. Ineens schreeuwde mijn oom: "*Kiek ais hier*" en kwam er met een half geslacht varken aan. Hoe het die avond verder ging weet ik niet meer. We sliepen 3 nachten bij Vijfschaft op de deel. Ik denk dat ik op dat logeerbed als een blok in slaap ben gevallen en even van de wereld was. De volgende ochtend begon het feest natuurlijk opnieuw. Ik zag op het bouwland van Berend Dussel dat er iets begraven was. Grabbel, grabbel en ik vond tientallen messen, revolvers en weet ik wat niet al. We leefden in een roes en gaven alles weg.

De Canadezen - want die bevrijdden ons - ontdekten ook dat we Duitse revolvers hadden. Zo'n revolver was voor hen het einde. In ruil kregen we sigaretten, chocolade, kauwgom (chewgummy), enz. Het duurde nog een paar dagen voor we zeker wisten dat er in het bos geen Duitsers meer zaten.

16.1 Canadezen en Zweeds witbrood.

Het klinkt raar, maar aan de oorlogstijd heb ik geen akelige gedachten of herinneringen overgehouden. Vooral de weken na de bevrijding op 13 april 1945 was het iedere dag feest. We konden niet naar school, want de soldaten waren in de school gehuisvest. Hoewel de Canadese soldaten het heel druk hadden om de stad Groningen te bevrijden waren wij al dikke vriendjes met de soldaten. Er was ineens van alles. We liepen op een ochtend langs de school. Er kwam een Canadees die zijn "broodtrommel" wilde leegkiepen in een afvalbak. Maar dat kon toch niet. Hij zag onze smekende ogen en gaf ons ieder een plak Zweeds witbrood. In de oorlog aten wij alleen roggebrood of grauw plakkerig bruinbrood (kuch). De soldaten bivakkeerden ook in het bos en vanuit hun tenten en de barakken van de Duitsers gooiden ze allerlei spullen: Schoenen, sigaretten en materiaal dat ze gebruikten voor de telefoonlijnen. Je moet bedenken dat er toen nog geen mobieltjes waren. De verbinding werd gemaakt met een jeep waarop een kabelhaspel was gemonteerd. Zo werd er snel een telefoondraad van de ene plek naar de andere gelegd. Dat konden wij natuurlijk ook. Al snel hadden wij een telefoonverbinding tussen het huis van Vijfschaft en dat van ons. We vonden draad van ik denk 150 meter, bonden aan beide einden een gevonden koptelefoon en met kras kras, wat betekende : "Ik bel," kon je met elkaar praten. Broer Vijfschaft had in de schuur al bijna een compleet radiostation. Ik heb daar nog eens een flinke schok gehad. De andere spullen die we vonden gingen we verkopen aan bekenden. Het was even dus een paradijs, totdat we weer naar school moesten.

16.2 Munitie en dakpannen

Direct na de bevrijding lag het rondom het huis bezaaid met munitie. Ik vertelde al dat we er vuurwerk van maakten. Levensgevaarlijk natuurlijk. Pap had geen geduld om te wachten. Hij groef midden op het pad een paar diepe kuilen en harkte daarin alle troep: Lege hulzen, ransels van de soldaten, stalen kistjes waarin de munitie was verpakt en weet ik wat nog meer. Pas veel later, ik meen in 1990 werden de Vosbergen ineens afgesloten. De Explosieven Opruimingsdienst doorzocht het hele bos op munitie. Hier en daar vonden ze nog resten van oude granaten. Maar die troep die pap onder de weg begroef hebben ze nooit gevonden. Ook had pap geen geduld op de timmerman te wachten die de pannen weer op het boerderijtje kon leggen. Hij haalde de goede pannen bij het huis van Berend Dussel vandaan en legde die op ons huisje. De boerderij van Berend Dussel was zo beschadigd dat er toch allemaal nieuwe pannen op moesten.

17 Midlaren

Toen ik naar de MULO in Haren ging (1948—1952) en later naar de kweekschool in Groningen werkte ik in de vakanties bij oom Eb Lokhorst in Midlaren op de boerderij.

Het meest herinner ik mij het wegbrengen en verstrooien van de mest vanaf de wipkar over het land. Dat was wel zwaar werk, maar als je naar het land reed of met de lege kar terug kwam kon je een halfuur lekker uitrusten. Het kon flink onwieren in Midlaren. Een keer waren we in de polder vlak bij het Zuidlaardermeer. Toen kwam daar toch een noodweer. We kropen angstig onder de bijna volgeladen hooiwagen.

Denkend aan Midlaren zie ik ook het beeld van oom Egbert en Tante Metje Lokhorst. Tante Metje is de zus van de moeder van mijn vader. Oom Ep is hun zoon. Het is 1946. Zondagochtend ergens in juni. Als 10 jarige voel ik dat het een bijzondere dag wordt. Een keer per jaar komen oom Egbert en Tante Metje. Zij reizen met de sjees, met daarvoor een belg.

Al een hele tijd sta ik op het weggetje voor ons huis op de uitkijk. En ja hoor, daar komen ze. Oom en tante worden door mijn vader en moeder hartelijk begroet. Het paard wordt uitgespannen en in de wei gelaten. Hoe de dag verder verliep weet ik niet meer, maar dat dikke bruingele paard met die sjees.....dat was het voor mij.

De splinter nieuwe opel van oom willen of de Har;ey van oom Job uit Hilversum maakten minder indruk op

***Dit is mijn oma
Jantje Dussel-v.d.Veen,
de zus van tante Metje.
Deze oma heb ik niet gekend.
Zij stierf toen ze 43 was.***

***Op deze foto zie je tante Marchien ,
oom Eb en, tante Harmtje, pap
Dussel, mam Dussel en de kinderen
Max en Gerrit van tante Harmtje en
Metje en Marcus van oom Eb en
tante Marchien. Oom Eb is de zoon
van oom Egbert Lokhorst***

18 De Pomp

*De pom gaf woater oet de grond
'tWas helder schoon en hail gezond
Hoewel het 's winters was bevroren
Dan was je t stegoe hail wat weerd
Bie törfkachel of kolenheerd
De NAM mos nog het gas aanboren.*

Uit het lied Vosbergen

CD Laidjes veur hail gewone lu

In 1963 kregen pap en mam in de Vosbergen waterleiding. Electriciteit was er altijd al. De leiding liep bovengronds. Ik weet nog goed dat wij zelf de sleuf voor de buis vanaf de villa moesten graven. Die waterleiding was een grote verandering. Dag oude pomp. Die pomp (zie foto) stond buiten en was van hout, zeg maar een uitgeholde boomstam.

De put was denk ik 3 meter diep en "opgemetseld" van turven. Het water was daardoor een beetje bruin, maar smaakte zo lekker als limonade.

's Winters als het vroom, kwam er een dikke laag ijs rondom de pomp. We gingen ook gewoon in de kou ons wassen en tanden poetsen. Om er voor te zorgen dat het water in de pomp niet bevroor, gooiden we een handvol keukenzout in de pomp. Als je de volgende dag dan weer water nodig had, moest eerst het zoute water eruit gepompt.

In de zomer, meestal in augustus was de put uitgedroogd. Dan moesten we heel zuinig zijn met het water. Rondom 1959 was onze trouwe pomp versleten en moest er een nieuwe komen. Deze keer niet weer een houten, maar een ijzeren, die ik aan de muur van de stookhut vastmaakte. Nog voordat de waterleiding kwam verplaatste ik die pomp naar de binnenkant van de stookhut. Dat was een grote vooruitgang.

Als de pomp oortjes had gehad zou ie veel kunnen vertellen, want er gebeurde van alles bij die pomp. In de zomer kwamen de melkers en hooiers bij warm weer even wat water drinken en Marchien Bekkering-Duiker maakte altijd de emmers en teems na het melken schoon bij de pomp. Daarbij werden natuurlijk verhalen verteld over de dingen die in het dorp gebeurden. Grote indruk maakte op mij Henderk Hof die in 't Waarkhoes woonde. In de zomer moest ie een paar keer in de week naar het stukkie land om te hooien of een sloot schoon te maken. Het was een grote kerel die altijd op klompen liep. Die klompen waren heel groot. Ik hoor het nog: "slof, slof", ging het en vaste prik: hij kwam altijd naar onze pomp om water te drinken.

19 Kazan

Kazan, mijn trouwe hond was niet bang, zelfs niet voor de dikke Duitse herder van Vijfschaft. Eigenlijk deed hij geen mens kwaad, maar alleen de postbode was heel erg bang voor Kazan. Ik weet nog steeds niet waarom. De hond lag soms aan een looplijn vlak bij de ingang. Als er dan mensen op bezoek kwamen ging hij als een wilde te keer. Het is bekend dat honden op de een of andere manier agressief worden als ze uniformen zien. Misschien kwam het daardoor dat de postbode zo bang was. Maar bakker Koen Mulder was ook geen held voor honden. Ik heb al verteld dat Kazan soms mijn paard was.

Pap had voor mijn verjaardag bij Albert Boertie (de stelmaker) een kleine speelwipkar laten maken. Kazan droeg een echt mini paardentuig en zo haalden we als mini-boer hooi op of een vrachtje geelzand. Ik had hem ook geleerd op mijn fiets te passen. Als ik hem bij mijn fiets plaatste kon ik net zo ver weglopen als ik wilde. Hij bleef zitten of liggen, totdat ik terug kwam. Zwemmen kon hij ook. In de Schipsloot kon hij een heel eind zwemmen met een stok in zijn bek. Pap ging in die dagen naar de melkfabriek om te werken. De fabriek draaide ook 's zondags. Daarom had pap donderdags vrij. Kazan wist dat precies, want nooit rende hij achter pap aan als die naar zijn werk ging, maar donderdags was Kazan door het dolle heen en was hij de hele dag bij pap op het land. Kazan, een kruising van een herder en een boxer, is 13 jaar geworden. Daar hadden best een paar jaartjes bij gekund maar op bepaalde tijden ging hij op vrijersvoeten helemaal naar Eelde. Hij was dan niet te houden. Eenmaal werd die uitspatting hem noodlottig. Hij kwam onder een auto. Vosbergerlaan 43 was in rouw gedompeld. Als ik er aan denk word ik nog steeds een beetje droevig.

20 Winter

De boeren vervoerden de melk in melkbussen, zetten die bussen bij de weg en 's morgens zo tussen 8 en 10 uur kwam de melkrijder langs, zette al die bussen op zijn wagen en reed er mee naar de fabriek. Als de melk in de fabriek er uit was gekiept, bracht de melkrijder de lege bussen terug naar de boer. Soms werden die lege bussen weer gevuld met ondermelk (melk waarvan de room is afgehaald) voor de varkens op de boerderij. Buurman Vijfschaft was een tijdlang melkrijder. Een andere melkrijder was Jans Bonder.

Die had een paard met kuren. Dat had de gewoonte - telkens als Jans Bonder voor ons huis stopte - te gaan plassen. Mam kon zich daarover heel erg kwaad maken. Geen wonder toch, de hele dag zo'n plas paardenpies voor je deur.

Ik ging wel eens met de melkboer mee naar de fabriek. Pap werkte daar en ik was nieuwsgierig wat hij daar deed. Een rit vergeet ik nooit weer.

Het was 18 februari 1948. Het vroom 17 graden!!

Ik was bijna doodgevroren en ging maar mee tot de Zevenhuizerweg.

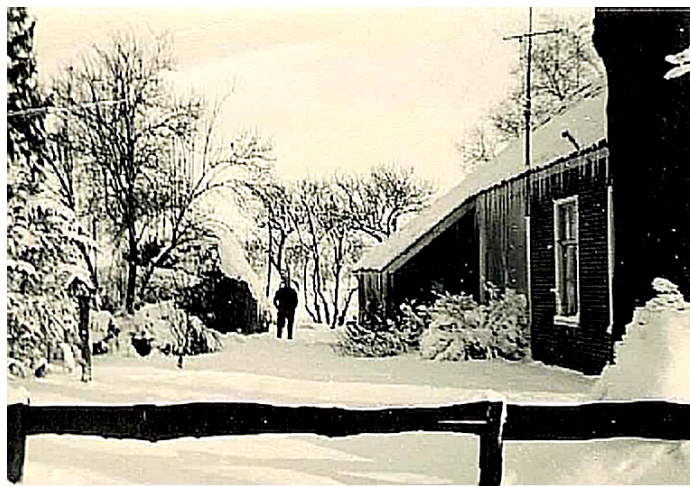
Daar woonde oom Albert Lemmen. Ik denk dat ik me daar ging warmen bij de kachel. En waarom vergeet ik deze dag nooit?: Bij oom Albert

hoorde ik dat prinses Marijke Christina was geboren. Hatsjiekiedee, ook nog feest.

Een andere rit weet ik ook nog heel goed. In de fabriek mocht ik een grote pot waarin ijs werd gemaakt uitlikken, hmmm!!

***Buurman Vijfschaft
was een tijdlang
melkrijder.***

Het was er altijd heel gezellig

Het was er altijd heel gezellig in dat voor huidige begrippen krakkemikkig boerderijtje. De wind gierde door de muren en de sneeuw sloeg door het dak. De klompkachel moest er dan behoorlijk aan trekken om het in de kamer warm te houden.

Ook de koeien wisten de stal net vorstvrij te houden, maar vooral in de zomer was het een echt recreatieoord.

21 Over ramen en een kartonnen slaapkamertje

Direkt na de oorlog moest ons huisje gerepareerd worden. Nou ja, zeg maar gerenoveerd. De dakpannen had pap er al op gelegd en Roel Hartlief (Koatjes), de schilder had al snel grote ramen er ingezet, want Mam vond dat er maar grote ramen in moesten i.p.v.

die kleintjes met spijltjes. Toen kwam mevrouw Kraus langs. Ze werd heel kwaad en beval de schilder de ramen er weer uit te halen:

"Zulke grote ramen lijken niet in een arbeidershuisje", zei ze met de nadruk op *arbeiders*. Mam ook kwaad en sneu natuurlijk, maar achteraf moet ik voor deze keer mevrouw Kraus toch gelijk geven, want ik vind ook dat het niks oogt zo' klein huisje met die grote open ramen.

Een tijdje later was het huis weer aan renovatie toe. De bedsteden waren uit de tijd. Wel jammer trouwens, want als je 's avonds in de bedstee lag en er was visite dan luisterde je stiekem mee wat er allemaal werd verteld. Maar de bedsteden moesten gesloopt. Het huisje werd modern. Oarend Doevie, de timmerman die eigenlijk Arend van Bergen heette - de Eeldenaren hebben allemaal bijnamen – had bedacht dat hij wel een slaapkamertje voor mij op het "doorloperkje" kon timmeren. Het doorloperkje was een ruimte van twee meter breed en 4 meter lang aan de stookhutzijde van het huis. Zo'n kamertje, was een soort keldertje. De helft van die kelder werd omgetimmerd tot mijn slaapkamertje. Oarend Doevie was een mooi prater (stroopslikker) en vertelde mevrouw Kraus dat het allemaal heel goedkoop kon. Mijn bed werd getimmerd van een oude kast. De 'schutting' tussen mijn kamertje en de schuur, de deel, werd gemaakt van karton!! Jawel, ik hoor het Oarend Doevie nog zeggen: *" Kiek mevrouw ik heb nog wel dik karton der liggen, doar mok ik dat schotje wel van"*.

Dat paste die zuinige mevrouw Kraus natuurlijk heel goed.

22 Van kleine dingen en grote mensen die voorbij gingen

Al schrijvende schieten mij steeds weer nieuwe voorvallen te binnen, maar langzamerhand heb ik het leukste en belangrijkste wel verteld. Wij hadden in die oorlogstijd en kort daarna niet zoveel afleiding als televisie, sport, verjaardagen. We bedachten iedere dag wel weer wat anders.

Broer en ik waren vaak bosarbeiders. Wij deden dan Jan Harms en Wietzes (de arbeiders van mevrouw Kraus) na. We mochten ze ook wel eens helpen met snoeien.

De villa was eigenlijk een onbereikbare vesting voor ons. Met Jan Harms en Wietzes kwamen we wel eens in de keuken. Het gewone volk kwam natuurlijk nooit in de deftige woonkamer. Daarin

werkten eerst, als ik me het nog goed herinner, Fennie Wietzes en haar zus. Later kwamen we er vaker bij Smid en Eta (mevr. Smid), het echtpaar dat de villa bestierde, na de dood van mevrouw Kraus. Spannend was het op nieuwjaarsdag, dan werden we ontvangen door mevrouw Kraus en haar gezelschapsdame juffrouw Braak. De kinderen van de pachters kregen dan - heel deftig – een kop chocolade met een traktatie. Eigenaardig dat we nu, na afloop van een concert in de pauze in die zelfde keuken koffie en in die deftige kamer een borrel drinken.

muziekinstrumenten museum en er worden veel concerten gegeven. Zo gaan de dingen voorbij en soms komen ze terug. Het verleden wordt even weer heden en snel is dat heden weer verleden. De Vosbergentijd was voor mij achteraf gezien een mooie tijd, waarin veel is gebeurd en die mij inspireerde tot het maken van vier liedjes:

Lappenvoort, Vosbergen, t Ollerliek Stee en mevr. Kraus

Het liedje ***Hail gewone lu*** gaat over pap en mam.

Ze staan op de cassettebandjes Kontrasten en de CD *Laidjes veur hail gewone lu*.

23 Gesloopt, voorbij, verdwenen

In het testament van mevrouw Kraus staat dat er niets op het landgoed Vosbergen mag worden veranderd. Wel begrijpelijk als je alles zo maar weggeeft aan de Rijksuniversiteit van Groningen (lees hoofdstuk 1). Maar toch. Opeens was ons huisje verdwenen. Boze tongen beweren dat Turksma (boswachter) in het slopen een groot aandeel had, maar misschien stond het op instorten toen pap en mam in 1973 naar de bejaardenwoning op de Paalakkers verhuisden. Renoveren zal te duur zijn geweest.

Maar slopen was toch tegen de wil van mevrouw Kraus. De sloop sloeg een grote bres in het mij zo vertrouwde en dierbare Vosbergen. Maar de herinnering blijft. En soms geheel in het spoor van Jan Harms en Wietzes en opa Jan Dussel doet Walter Dussel groot snoeiwerk op het landgoed, zoals eens pap en ik de bomen snoeiden en hout voor de kachel zaagden. Zo komen ook hier heden en verleden weer bij elkaar. Zie ik weer oude lepeltjes of glazen knickers, denk ik aan de tijd dat pap werkte bij Akkelings vuilstort in Oosterbroek. Schepen stortten daar het stadsvuil en pap vond tussen de troep van alles. Toen er in de heemtuin in Muntendam een demonstratie was van oude ambachten (koren oogsten en dorsen) zag ik weer de dorsmachine komen bij Vijfschaft waar in een paar dagen de 'zaadbulten' een kopje kleiner werden gemaakt. Daaronder zat dan vaak een buzing die snel door Kazan werd gevangen. Kazan was een echte jachthond. Wij hadden in huis op een keer heel veel ratten. Pap liet de ondergrondse gangen volstromen met water, waardoor de ratten snel naar boven kwamen. Kazan stond al op de loer en greep ze een voor een in de nek. Wel 20.

Als ik die overvloed aan ingewikkeld speelgoed zie, denk ik weer aan mijn kleutertijd, spelend in het mulle zand met mijn klomp die bootje en vrachtwagen was.

En zo blijft de herinnering gelinkt aan dat mooie verleden in de Vosbergen.

**klas 5 en 6
ols Centrum
1948**

1	Jannes Aldring	17	Marchientje Hartlief
2	Auke Balkema	18	Lies Hartlief
3	Tom de Man	19	Aaltje Mulder
4	Henk Koning	20	Jannie Mekkering
5	Jan Brands	21	Hillie Arends
6	Harm van Wijk	22	Geertje Hovinga
7	Koosje Nieborg	23	Arend Kok
8	Liesje Hartlief	24	Jan Balkema
9	Ankie van Bergen	25	Wim Dussel
10	Annie van Steenwijk	26	Evert Holtjer
11	Meester Noord	27	Jan Hartlief
12	Hillie de Weerd	28	Eppie Aaldering
13	Annie kregel	29	Albert Buring
14	Frieda Bootsma	30	Roelof Hofstee
15	Annechien Snijder	31	Hendrik Hof
16	Roelof Biek	32	Jan Mulder

tekst M. Bekkering-Duiker (Noord Drents)

meziek La Campagne Jean Ferat

Inwendig hek het beeld bewoerd
 Het stait nait op n ansicht koart
 Het stegie woar ik opgruid bin.
 Een boer noar t laand mit woagen en peerd
 t Is ja misschien weinig weerd
 Mor t wil mij mor nait meer oet de zin.
 De pomp gaf woater oet de grond
 t Was helder schoon en hail gezond
 Houwel het s winters was bevroren.
 Dan was je t steegie hail wat weerd
 Bie torkachel of kolenheerd
 De N.A.M.¹³ mus nog het gas anboren.

En in de Vosbargen rond ons hoessie
 Zai k nog de hoge bomen stoan.
 Ik was een kind en wus nait beter
 Of t zul aaltied blieven bestoan.

Wat leefden wij ainvoudig toun
 Der was aaltied genug te doun
 Rondom het hoessie in de hof.
 Mor blikboar stun het doar verkeerd
 Het hoessie weur verliekedeerd
 Ze braken het in ainmoal of.
 Versloafden¹⁴ van een verre kust
 Lopen nou deur t bos en zuiken rust
 Op stee woar wij van bliedschop sprongen.
 Wat vuilden wij ons soamen riek
 Ik muik doar s oavens wat meziek
 Wat het mien mam doar mooi bij zongen.

k Zai de melkers nog oet Lappenvoort¹⁵
 Bij t hek hadden ze het hoogste woord:
 Berend, Oarend, Heik en Job.
 Dat laand woar k kievitsaaier vun
 De brommels¹⁶ riepten in de zun
 De blaikens stunnen wat wieder op.
 Mien pap, twij emmers aan het juk
 Kwam weer bij hoese oet t aander stuk¹⁷
 Wat leefden wij in rust en vrede.
 De tuun ain wildernis en och
 De aalbeernstroeken stoan er nog
 t Is alemaal verleden.

Vosbargen
 Van Zondag 21 Juli af zullen
 de terreinen, waarvoor men tot
 nu toe vrije toegang had, uit-
 sluitend opengesteld zijn voor
rustige wandelaars
 zonder vervoermiddelen van
 welken aard ook.
 Rijwielen kunnen op aangege-
 ven plaatsen in bewaring wor-
 den gegeven à 10 cent per stuk.
 De weg langs het Huus naar
 Harendermolen blijft voorlo-
 pig vrij.
 J. S. KRAUS.

10 t Olderliek Stee

tekst Wim Dussel

meziek Eng. trad.

Breng mie trug noar t olderliek stee ¹⁸
Woar wie woonden stil en tevree.
Laandjebloumen ¹⁹ maank daaier op t laand
k Baauwde forten in t goldgele zaand.

k Denk weer trug aan tied van weleer
Zunne scheen, t was aaltied mooi weer.
Geureg gras in t swad²⁰ op gruinlaand
Vogelnusten op waal in t geel zaand.

Breng mie trug noar speulploats van dou
Mit mien wupkar, hond en n kou
Peerd en woagen mit heu op het laand
Doalders stee doar op het geel zaand.

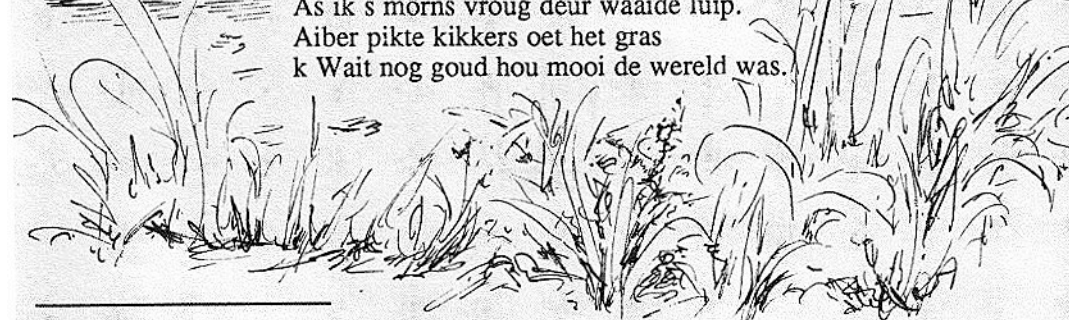

Dou ik as kind deur bos en waaide luip
 Was wereld nog ain stok natuur.
 t Was of elke vogel noar mie ruip
 Nog heur ik grutto, snip en tureluur.

s Mörns in het geurend gras
 Krekel, kieviet, koekoek, das
 Vogelgekweel in t dottergeel
 Karekiet, nachtegaal, laaiwerk, wielewaal
 Vogelnusten in de onderwaal.
 t Was of elke vogel noar mie ruip
 As ik s mörns vroug deur waaide luip.
 Dou was de wereld nog zo gruin en puur
 Nog heur ik grutto, snip en tureluur.

Bie elke sloot en laangs woaterplas
 Evertaskes noast de orchidee.
 Aiber pikte kikkers oet het gras
 Haile wereld leek nog echt tevree.

s Mörns in het geurend gras
 Krekel, kieviet, koekoek, das
 Vogelgekweel in t dottergeel
 Karekiet, nachtegaal, laaiwerk, wielewaal
 Vogelnusten in de onderwaal.
 t Was of elke vogel noar mie ruip
 As ik s mörns vroug deur waaide luip.
 Aiber pikte kikkers oet het gras
 k Wait nog goud hou mooi de wereld was.

¹Naam van de polder tussen Haren en Eelde